

Полученная концептуальная модель СЭБ напоминает "соту", поэтому автор предлагает назвать ее **"сотовая" концептуальная модель СЭБ**. Кроме того, такая "сотовая" модель позволит увидеть и оценить (а значит и принять все необходимые меры) все стороны существующих аспектов ЭБ. Представленные в табл. 1 – 6 значения показателей были получены аналитическим путем и не являются категоричными в плане их оценок. В дальнейшем автор предлагает для повышения степени объективности использовать экспертные оценки, полученные с помощью разработанной экспертной системы.

Предложенную "сотовую" модель СЭБ предприятия предлагается использовать при решении следующих задач:

1. Разработка общей концепции ЭБ на предприятии.
2. Формирование стратегического плана предпринимательской деятельности с учетом требований современного бизнес-рынка.
3. Создание полноценной и функциональной службы ЭБ предприятия.
4. Создание всех предпосылок для предотвращения угрозы банкротства предприятия.
5. Решение экономических проблем с рациональным использованием всех ресурсов предприятия и достижение уровня конкурентоспособного состояния на рынке любого масштаба.

Таким образом, использование предлагаемой "сотовой" модели СЭБ позволит обеспечить предприятию устойчивое и эффективное развитие в будущем на современном рынке.

Литература: 1. Кавун С. В. Оцінка збитку організації внаслідок мережних атак на її ресурси // Економіка розвитку. – 2007. – №1(41). – С. 83 – 85. 2. Дорошев В. В. Рекомендации по обеспечению безопасности конфиденциальной информации согласно "Критериев оценки надежных компьютерных систем TCSEC (Trusted Computer Systems Evaluation Criteria)", США, "Оранжевая книга" / В. В. Дорошев, В. В. Доморев // Бизнес и безопасность. – 1998. – №1. – С. 19 – 21. 3. Олейников Е. А. Экономическая и национальная безопасность. Учебник для вузов. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с. 4. Ярочкин В. И. Система безопасности фирмы. – М., 1997. – 186 с. 5. Соломон Д. Внутреннее устройство Microsoft WINDOWS 2000 / Д. Соломон, М. Руссинович. – СПб.: Питер, 2001. – 420 с. 6. Геєць В. М. Моделивання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: Монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 240 с. 7. Кавун С. В. Методика построения политики безопасности организации / С. В. Кавун, Г. В. Шубина // Бизнес Информ. – 2005. – №1 – 2. – С. 96 – 102. 8. Домарев В. В. Безопасность информационных технологий. Методология создания систем защиты. – К.: ООО "ТИД "ДС", 2001. – 688 с.

Стаття надійшла до редакції
05.07.2007 р.

УДК 65.016.7

**Сотніков В. І.
Шведенко М. О.**

НЕОБХІДНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Innovation is a necessary condition of enterprise's development, production quality and quantity rising, new goods and services appearance. With the aim to attain higher indexes, Ukrainian enterprises need the technological innovations which change production processes and determine the economic future of the country.

Технологічні інновації змінюють виробничі процеси у всьому світі, вони визначають економічне майбутнє. Україні як ніколи потрібен технологічний прорив.

Актуальність теми роботи розвитку інноваційних процесів в Україні обумовлена тим, що практика сучасної зовнішньоекономічної діяльності кожної держави потребує ґрунтовного опрацювання комплексу теоретичних і прикладних проблем, які пов'язані з розвитком усієї системи інноваційного процесу. Це також здійснюється з метою найбільш повного використання своїх ресурсів для досягнення зовнішньоекономічних цілей згідно з національними інтересами держави. Українські підприємства прагнуть взаємовигідного співробітництва, мінімізації залежності від інших країн.

Актуальність даної роботи визначається й недостатньою розробкою регіональних механізмів реалізації інноваційного процесу у вітчизняній літературі, відсутністю практичних розробок з питань інноваційної політики в системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінців місцевого рівня.

Вичерпання чинників екстенсивного економічного розвитку обумовлює постійне посилення уваги до пошуку нових факторів прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку економіки України. Відтак запровадження в Україні інвестиційно-інноваційної моделі економічного зростання з політичної мети перетворюється на об'єктивну необхідність, альтернативою якій є занепад національної економіки, втрата економічного, а, можливо, й національного суверенітету.

Проблемою запровадження інноваційної діяльності займалися такі українські вчені, як В. Александрова, Ю. Багал, А. Гальчинський, В. Геєць, Ю. Капіца, В. Корнілов, В. Семиноженко, А. Сухоруков.

Метою роботи є доведення необхідності врахування наявності інноваційних ресурсів для ефективного управління промисловими підприємствами.

В Україні продовжує переважати екстенсивний тип розвитку економіки [1]. Сучасні процеси в економіці України не сприяють технологічним змінам належної інтенсивності.

На державному рівні створено значну нормативно-правову базу щодо інновацій: прийнятий Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" [2], розроблено Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України [3], Закон України "Про інноваційну діяльність" [4], Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" [5], Указ Президента України "Про Концепцію державної промислової політики" [6].

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про інноваційну діяльність", інновації – новостворені і вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукції або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери.

Інноваційна діяльність – діяльність, яка спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг.

Усю сукупність процесів і явищ, яка відбувається на підприємствах різних галузей народного господарства, можна умовно поділити на дві групи – традиційні та інноваційні. Традиційні процеси і явища характеризують звичайне функціонування народного господарства, його галузей та підприємств, а інноваційні – розвиток останніх на якісно новому рівні. Упродовж тривалого періоду, коли економіка функціонувала й розвивалась переважно за рахунок екстенсивних факторів (застосування постійно зростаючого обсягу суспільних ресурсів – персоналу, виробничих фондів), у виробництві домінували традиційні процеси і явища. Оскільки екстенсивні фактори практично себе вичерпали або їх дія стала економічно не вигідною, розвиток та інтенсифікація сучасного виробництва мають базуватися переважно на нових.

Інноваційна діяльність є складним процесом трансформації новоотриманих ідей та знань в об'єкт економічних відносин.

У 2004 році, за даними World Economic Forum, Україна мала індекс рівня інновацій вищий (2,79), ніж він був на той час у Китаї (1,97). А в рейтингу глобального індексу конкурентоспроможності (GCI) того ж WEF ще два роки тому Україна посідала

майже "золоту середину" – 68 місце серед 117 країн. За даними 2006 року, Україна скотилася на 10 позицій вниз. І це дуже тривожний сигнал. Адже невпинний поступ науки і технологій є ключовим фактором підвищення якості продукції. А це в кінцевому підсумку забезпечує конкурентоспроможність як окремих підприємств, так і країни в цілому [7].

У січні – березні 2006 року [8] інноваційною діяльністю займалися 128 підприємств або 18,6% промислових підприємств Харківської області (у відповідному періоді минулого року – 103 підприємств або 15,2%). На 16 підприємствах освоювали інноваційні види продукції, впровадженням нових технологічних процесів також займалось 16 підприємств, придбавали нові технології на трьох підприємствах, реалізовували інноваційну продукцію на 116.

Протягом I кварталу 2006 р. промисловими підприємствами області впроваджено 20 нових технологічних процесів, з них 9 відносяться до маловідходних та ресурсозберігаючих. Серед 30 освоєних видів інноваційної продукції 21 належить до машин, устаткування, приладів, апаратів тощо. Крім того, для реалізації технологічних інновацій підприємствами було придбано 3 нові технології.

Обсяг інноваційної продукції, реалізованої промисловими підприємствами області у січні – березні, становив 439,4 млн. грн. Частка цієї продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції складала 8,5%. Загальний обсяг інноваційних витрат, пов'язаних з технологічними інноваціями, у звітному періоді становив 66,4 млн. грн.

Слід зазначити, що близько 47% інноваційних видів продукції були освоєні на АТЗТ "Маяк", ВАТ "Автрамат", ЗАТ "Харківський завод транспортного устаткування", ЗАТ "Лекхім-Харків". Майже третину нових технологічних процесів впровадили на ЗАТ "Завод "Південкабель" та ЗАТ "Лекхім-Харків" [8].

Згідно з Законом України "Про інноваційну діяльність", інноваційним визнається продукт, який є реалізацією об'єкта інтелектуальної власності, на який виробник продукту має державні охоронні документи (патенти, свідоцтва) чи одержані від власників цих об'єктів інтелектуальної власності ліцензії, або реалізацією (впровадженням) відкриттів, що підвищує вітчизняний науково-технічний і технологічний рівень, який в Україні вироблений вперше, або, якщо не вперше, то який порівняно з іншим аналогічним продуктом, представленим на ринку, є конкурентоспроможним і має суттєво вищі техніко-економічні показники.

Економічний ефект від інновації обумовлений саме обмеженістю сфери (чи часу) її поширення, яка створює тимчасову ринкову асиметрію. Обмеження поширенню інновації в конкурентній економіці створюються як за рахунок об'єктивних перешкод (наявність у конкурентів достатніх фінансових ресурсів, технологічних можливостей, навичок тощо), так і через систему патентно-ліцензійного права.

Інноваційна діяльність – процес, спрямований на реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий або вдосконалений продукт, що реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, який використовується у практичній діяльності, а також у пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки. При цьому слід урахувати, що інноваційна діяльність означає весь, без виключень, інноваційний процес, починаючи з появи науково-технічної ідеї і завершуючи розповсюдженням продукту.

Інноваційний процес у соціальному розумінні не обмежується першою появою на ринку нового продукту, послуги або доведенням до проектної потужності нової технології. У міру розповсюдження інновація вдосконалюється, стає більш ефективною, набуває раніше не відомих споживчих властивостей. Це відкриває для неї нові сфери застосування, ринки, нових споживачів. Сукупний суспільний результат інновації є позитивним саме завдяки механізму розповсюдження інновації.

Практично інновація становить зміну технології виробництва, яка безпосередньо впливає на продуктивність факторів виробництва та спосіб їхнього поєднання, а отже, забезпечує видозміну виробничої функції. За визначенням, іннова-

ція в соціально-економічній системі є способом якісно більш ефективного використання ресурсів.

З точки зору авторів, інноваційний розвиток можна охарактеризувати як процес структурного вдосконалення національної економіки, який досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу в суспільстві.

З вищеведеного визначення випливає, що стимулювання інноваційного розвитку не може бути обмеженим лише точковим стимулюванням вибраних тем досліджень чи розробок, а має бути спрямоване на створення умов для масового пошуку результативних шляхів технологічних змін і швидкої підтримки позитивних знахідок. Відтак головним завданням інноваційної політики держави є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів, розробка та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах національної економіки.

Об'єктом інноваційної політики виступають не лише і не стільки окремі наукові чи виробничі підприємства, але і системність взаємодії в процесі створення інновацій.

Можна навести наступні рекомендації щодо запровадження інновацій. Пряма фінансова підтримка інноваційних процесів: безпосереднє фінансування утворення нових галузей, наукоємних виробництв тощо за рахунок коштів державного бюджету, зокрема на державних підприємствах; ініціювання створення та фінансування науково-дослідницьких програм, наукових центрів шляхом конкурсного відбору; надання безпроцентних чи пільгових позик та грантів; державне замовлення на інноваційні продукти; дотації за рахунок державного бюджету для визначених галузей, виробництв чи технологій; компенсація банківського процента цілком чи його частини в разі спрямування позики на фінансування інвестицій у технологічні інноваційні зміни; державні виплати провідним науковим центрам та науковцям; компенсація науково-дослідним установам витрат, пов'язаних з налагодженням інформаційного забезпечення (підключення до всесвітньої мережі Інтернет, організація передплати зарубіжних видань для бібліотек тощо).

Фіскальні пільги для інноваторів: зниження ставок податку на прибуток підприємств; податковий кредит інноваційним підприємствам; зменшення суми прибутку до оподаткування шляхом виключення з нього вартості досліджень чи освоєння нової технології; звільнення від деяких відрахувань до бюджету; звільнення від сплати податку на прибуток, який отримано власниками майнових прав інноваційних та венчурних фірм; відстрочення сплати імпортного мита чи звільнення від його сплати в разі ввезення товарів для реалізації інноваційного проекту; пільгова амортизація для фірм, визначених як інноваційні.

Інші правові, інфраструктурні, економічні та політичні інструменти підтримки інновацій: удосконалення законодавства про авторське право, патентних відносин; введення системи сертифікації та стандартів, що заохочує споживання інноваційних товарів, товарів харчування високої якості, нових медичних, будівельних, телекомунікаційних, рекреаційних, туристичних, транспортних послуг тощо; розвиток і підтримка системи освіти в країні (закладів загальної освіти, університетів, спеціальної фахової підготовки, системи безперервного навчання і перекваліфікації робочої сили, курсів профільного тренінгу та менеджменту); тимчасовий дозвіл на монополію виробника інноваційних товарів та впровадника інноваційних технологій або, навпаки, обмеження монопольного становища, що зменшує витрати становлення нових виробників товарів чи послуг; створення державної інформаційної інфраструктури, розширення доступу до інформаційних мереж та банків даних, бібліотек; надання державних замовлень підприємствам для гарантування компенсації витрат на фінансування інновацій; здійснення державного лобіювання інтересів українських виробників інноваційної продукції на міжнародному рів-

ні, застосування відповідного торговельного режиму та регулювання валютних курсів.

Державна стратегія, орієнтована на забезпечення інноваційного розвитку України, повинна бути спрямована на виконання триєдиного завдання: безпосереднє здійснення заходів національного та регіонального рівня, які сприятимуть підвищенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу, інтенсифікації процесу опанування науковими знаннями і новими технологіями, всебічному розвитку людського капіталу; заохочення здійснення суб'єктами національної економіки інноваційної діяльності та інвестицій інноваційного спрямування з метою збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій і знань; заохочення попиту суб'єктів національної економіки на інноваційні продукти, технології, знання, створення сприятливих умов для впровадження інновацій у виробничу діяльність та побут населення.

Визначальним орієнтиром інноваційної стратегії має стати забезпечення готовності національної економічної системи та суб'єктів господарювання до широкомасштабного здійснення інноваційної діяльності і функціонування в умовах інноваційного розвитку. Відтак інноваційний розвиток України повинен базуватися на наступному: здійсненні цілеспрямованої державної промислової та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень, як пріоритетної складової загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави; забезпеченні єдності структурної та інноваційної політики; створенні сприятливих інституційних умов для інноваційної діяльності в країні: правового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, запровадження дієвого пільгового режиму здійснення інноваційної діяльності, вдосконалення механізмів фінансування інноваційної діяльності, застосування засобів захисту національного ринку, виробництва та капіталу, заохоченні їхнього розвитку, стимулюванні інноваційної спрямованості останнього; послідовному збільшенні сукупного попиту, вдосконаленні інфраструктури ринків з метою підвищення питомої ваги складних, наукоємних продуктів в особистому та виробничому споживанні; створенні умов для реалізації вітчизняними підприємствами наступальної стратегії на зовнішніх ринках, підтримки конструктивної конкуренції на внутрішньому ринку, яка заохочуватиме підприємства до інноваційної діяльності; диверсифікації організаційних форм функціонування національної економіки, забезпеченні співпраці малих, середніх та великих підприємств, підтримки провідних великих підприємств та об'єднань, які мають змогу реалізувати загальнодержавні інноваційні пріоритети, розвитку науково-виробничої кооперації, венчурного бізнесу, промислово-фінансової інтеграції, в тому числі на міжнародному рівні; забезпеченні тісної інтеграції виробництва, фінансів, науки, освіти з метою сприяння випереджаючому розвитку науково-технологічної сфери; конверсії "тіньових" капіталів та залученні "тіньового" сектору до сфери легального обігу фінансових ресурсів, інвестування і розширення на цій основі власних ресурсів підприємств для інноваційної діяльності; пріоритетному розвитку людського капіталу як основи майбутнього постіндустріального суспільства.

З точки зору авторів, реалізація комплексу заходів стимулювання інноваційної діяльності, передбаченого чинним законодавством, зокрема Законом "Про інноваційну діяльність", в умовах несприятливого інвестиційного клімату містить серйозну загрозу нецільового використання передбачених коштів і пільг, поширення "фіктивних" інновацій, відкачування оборотних коштів підприємств до псевдоінноваційних підприємств та їхнього застосування для прискорення витоку за кордон інтелектуального продукту, який не доходить до стадії впровадження в Україні.

Через значну обмеженість інвестиційних ресурсів слід цілеспрямовано сприяти їхній концентрації на інноваційних напрямках.

З цією метою мають здійснюватися: узгодження грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики із завданнями інвестиційної стратегії; стимулювання капіталовкладень у ре-

конструкцію, оновлення і створення інфраструктури виробництва; заохочення надання комерційними банками кредитів під інвестиційні проекти, які передбачають інноваційну діяльність; забезпечення прозорості процесів надання податкових стимулів інноваційної діяльності, надання допомоги в одержанні належних пільг та відстрочень, податкові канікули на час повернення підприємством інвестиційного кредиту; надання правового та методичного сприяння утворенню малих підприємств, насамперед інноваційного спрямування, іншим формам самостійного інвестування заощаджень і самозайнятості населення, спрямованим на активізацію інноваційної діяльності і розвиток людського капіталу нації; широка роз'яснювальна та пропагандистська робота щодо формування ідеології інноваційного інвестування як інвестування в майбутнє держави, престижності та економічної вигідності інноваційної діяльності, пропаганда досвіду найбільших і найуспішніших національних інвесторів.

Таким чином, модернізація української економіки на засадах інноваційного розвитку має забезпечуватися комплексним застосуванням усіх доступних важелів економічної політики та запобіганням конфлікту між їхніми впливами і між вирішенням стратегічних та поточних завдань. За цих умов інноваційна стратегія як така, що, за визначенням, веде до підвищення рівня прибутковості національних підприємств, може стати реальним полем для багатогранної співпраці держави і бізнесу.

Перспектива подальших розвідок полягає в розробці нових підходів до визначення факторів економічного ризику впровадження інновацій на підприємствах різних галузей промисловості.

Література: 1. Бодюк А. Щодо сприяння інноваційному розвитку ресурсних підприємств // Економіст. – 2006. – №12. – С. 41 – 43. 2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 01.12.1998 №284 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №2 – 3. – С. 18 – 33. 3. Постанова Верховної Ради України "Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України" від 13.07.1999 №916 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №37. – С. 770 – 776. 4. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4.07.2002 №40 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36. – С. 882 – 892. 5. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності" в Україні від 16 січня 2003 року №433 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №13. – С. 354 – 358. 6. Указ Президента України "Про концепцію державної промислової політики" від 12 лютого 2003 року №102 // Офіційний вісник України. – 2003. – №7. – С. 27 – 39. 7. Інноваційна активність підприємств харчової промисловості: упорядкування та динаміка параметрів // Економіст. – 2007. – №3. – С. 35 – 81. 8. Брус С. В. Аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств України // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №5. – С. 121 – 128.

*Стаття надійшла до редакції
10.09.2007 р.*